

20. között került sor a szondázó ásatásra. A lelőhely hossz tengelyében és azzal párhuzamosan, illetve arra merőlegesen húzott kutatóárkokkal a feltárási terület egészét átkutattuk. Mindössze két objektumot találtunk, benne néhány apró, kopott, római kori edénytöredékekkel.

A dűlő K-i felében a 76. számú lelőhely az épülő M7-es autópálya nyomvonalába esik. A feltárást 2001. október 1. és november 19. között végeztük el.

A teljes feltáráshoz kijelölt területen a terepbejárás során rögzített korszakok telepjelenségei kerültek felszínre. A térképen jelölt ásatási területből az idén 2100 m²-t tártunk fel.

A lelőhely egy lankás domboldalon van. A feltárást a domb tetejéről lefelé haladó 1,6 m széles kutatóárok-
kal kezdtük, ebben kerültek elő az első objektumok. Erre a dombtetőn merőlegesen is húztunk egy árkot, itt került elő az a rézkori gödör, amelyben Furchenstich kerámia volt. Miután a két kutatóárokba eső objektumrészletek bizonyították, hogy az egész domboldalon várhatóak telepjelenségek, úgy döntöttem, hogy ebben az ásatási szezonban a domb alján nyitok nagyobb, összefüggő felületet. Ezen a területen eddig kizárólag a római kor objektumai és leletei kerültek elő. Jellemüket tekintve: árok, gödör, cölöplyuk, tűzhely, kemence. A relatíve kis nyitott felület alapján településszerkezeti összefüggésekről még nem tudunk számot adni, mindösszesen annyi bizonyos, hogy egy falusias jellegű római kor település nyomára bukkantunk. A kerámiaanyag alapján (sok a seprű díszes fazék oldal- és peremtöredék) a 2. században éltek itt. Előkerült egy kisebb rostélyos edényégető kemence, ugyan szórványként, két római üveg pohár peremtöredéke is. A leletanyag a nagykanizsai Thúry György Múzeum Régészeti Gyűjteményébe került.

KVASSAY JUDIT – SZÁRAZ CSILLA

228. Sajógalgóc, Homok-rétek (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á

2001. április 28-án és május 8-án végeztünk régészeti terepbejárást a Sajó északi partján, Sajógalgóc és Sajókaza között, a Sajó és a hegyek lába közötti síkon tervezett bányatelkeken. A vizsgált területet a kutatás időpontjában alig sarjadó búza fedte. A bányatelkek középpontjában, a Sajó síkjából alig kiemelkedő területen közepes felszíni leletsűrűséget mutató Árpád-kori felszíni leletekkel jelzett lelőhelyre bukkantunk. Kiterjedése 300×100 m, tengelyének iránya ÉNy-DK. A vizsgált terület keleti határát kavicsbányató jelzi. A régészeti lelőhely feltehetően ide is áthúzódott, mutatják ezt a tó nyugati partfalában talált régészeti leletek.

A terepbejárás részt vett Hellebrandt Magdolna, Lovász Emese régész, Bánfalvy Ferenc, Kozmáné Bányi Judit, Tóth Edina restaurátor.

PUSZTAI TAMÁS

229. Sajókaza, Református templom

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

A felújítás előtt álló műemléktemplom külső homlokzatainak falkutatását végeztük el. Ennek során két román kori, egy késő gótikus és egy késő barokk építési periódust különíthetünk el.

A templom legkorábbi periódusa a 12. század végén épült. E periódusból a jelenlegi hajó É-i és D-i falának K-i kétharmadát elfoglaló, téglából épült hajófalak maradtak meg, csaknem teljes magasságban. A három, félköríves záradéku, tölcseresen szűkülő hajóablak közül kettő teljes épségben került elő, míg a harmadikat később átalakították, így annak csak Ny-i kávája maradt meg. Az első periódusú hajófalak Ny-i szakaszán, mind az É-i, mind pedig a D-i oldalon előkerült egy-egy félköríves záradéku, tölcseresen szűkülő karzatablak is. A D-i hajófal felső részén olyan fűrészfogas téglapárkány került elő a homlokzat teljes hosszán, mely felett hármas fogrovatsor húzódott valaha. A hármas fogrovatsornak csupán a K-i vége maradt meg. Az É-i hajófal K-i szakaszán ugyancsak megmaradt egy fűrészfogas párkány rövid szakasza. Kuriózumszámba megy, hogy találtunk egy-egy fogrovatsort az É-i és a D-i hajófal alsó részén is, a járószint közvetlen közelében. A csak vékony, sárgásfehér vakolattal fedett templom nagy valószínűséggel a tatárjárás során sérült meg. Újjáépítésekor párkányait nem újították meg.

A templom második építési periódusa a 13. század második feléhez köthető. Ekkor a hajót Ny felé meghosszabbították, és a Ny-i homlokzat elé egy alul eredetileg nyitott tornyot emeltek. Ez az építkezés is téglával történt. A Ny-i bővítmény karzat céljaira szolgált. A déli homlokzaton előkerült három, félköríves záradéku, tölcseresen szűkülő ablak, alattuk pedig két, az egykori karzat alatti teret megvilágító, ugyancsak tölcseresen szűkülő körablak. (A Ny-i bővítmény É-i oldalán egy, a Ny-i homlokzaton pedig két félköríves záradéku ablak már korábban előkerült.)

E periódus homlokzatzsínítő elemei is hiánytalanul napvilágra kerültek. A D-i homlokzat felső részén két fogrovatsor között egy fűrészfogasor húzódik, míg az É-i oldalon ugyanebben a magasságban kettős fogrovatsort találtunk. A járószint közelében húzódó fogrovatsor ebben a periódusban is megtalálható.

A templom harmadik építési periódusában, mely a 16. század elejére tehető, új, polygonális záradéku, támpillérekkel erősített, bordás boltozattal fedett szentély épült. A szentély D-i és DK-i oldalán nagy, késő gótikus ablakok nyíltak, ezek körvonalai most előkerültek. Ugyanakkor a hajó D-i oldalára is két gótikus ablakot vágtak (ezek közül az egyik már ismert volt, a másik most került elő). Ebből a korból származik a már korábban megtalált reneszánsz sekrestyeajtó is.

Két kutatóárokmal meghatároztuk a szentély É-i oldalához csatlakozó, a 18. század közepén lebontott, egykor dongaboltozattal fedett sekrestye kiterjedését is. A sekrestyéhez Ny felől ossarium csatlakozott.

A templom mai formáját a 18. század végén nyerte el. Ekkor épült a D-i oldal előcsarnoka, a tornyot megemelték, továbbá ekkor alakult ki a jelenlegi nyílásrendszer is.

SIMON ZOLTÁN

230. Sajókaza határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ó, Sza, Á

2001. április 28-án és május 8-án végeztünk régészeti terepbejárást a Sajó északi partján, Sajógalgóc és Sajókaza között, a Sajó és a hegyek lába közötti síkon tervezett bányatelkeken.

A település *Rét-föld* nevű határrészén a fedetlen szántóföldön a Sajóval párhuzamosan futó, K-Ny irányú csatorna északi partján, egy K-Ny-tengelyű, markáns kiemelkedésen 300×150 méteres nagyságú területen igen sűrű felszíni leletek által jelzett császárkori, Árpád-kori, valamint őskori településnyomok kerültek elő.

A *Gyalog-rét* nyugati szélén, a Sajó által folyamatosan elöntött, egykor szántott, növényzettel alig fedett területen, a tervezett bányatelek nyugati sarkában, mintegy 25 méter átmérőjű területen Árpád-kori lelőhelyet találtunk.

A *Felső-rét* nevű határrészen a teljesen fedett területen egyetlen Árpád-kori kerámiatöredék került elő.

A terepbejáráson részt vett Hellebrandt Magdolna, Lovász Emese régész, Bánfalvy Ferenc, Kozmáné Bányi Judit, Tóth Edina restaurátor.

PUSZTAI TAMÁS

231. Sajószentpéter, Kövecses-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Szk, N

2001. június 12-én régészeti terepbejárást végeztünk a tervezett Kazincbarcika és Sajóbáony közötti gázvezeték nyomvonalának módosítása kapcsán Sajószentpéter határában.

A nyomvonal módosítása a gázvezetéknek a Sajó egykori árterét Ny-ról határoló Sajó-terasz Sajószentpéter és Sajóecseg közötti részét elmetsző szakaszát érintette. Az új nyomvonal a Sajóecseg-Kövecses-dűlőben futó régi nyomvonalhoz képest mintegy 1000 m-rel nyugatabbra került az egykori Sajó-teraszra.

Ennek az új nyomvonalnak a Kövecses-dűlő Sajószentpéterhez tartozó részébe eső szakaszát jártuk be. A bejárt terület a nyomvonal mentén 400 m hosszúságú, és (annak két oldalán) kb. 50-50 m szélességű volt.

A vizsgálat időpontjában a terület szántóval fedett volt, derékig érő sarjadó búza borította, így terepbejáráshoz kevésbé volt alkalmas. A terület bejárása emiatt random-módszerrel történt.

A munka során egy régészeti lelőhelyet sikerült meghatározni. A bejárt terület teljes hosszában, kisebb lelet-sűrűsödésekkel neolitikus településre utaló szórvány leleteket (nagy méretű csiszolt baltát, obszidián pattintékokat, neolitikus és jellegtelen cseréptöredékeket) találtunk.

2001. július 30-tól augusztus 22-ig megelőző feltárást folytattunk a lelőhelyen. A tervezett 500 m hosszú szakaszból a D-i végponttól 304 m hosszú szakaszon sikerült a felületet megnyitnunk. Ebből a D-i végponttól számított 151 m hosszúságú szakaszon nem mutatkoztak régészeti jelenségek, a következő 93 m hosszúságú részen a feltárást nem sikerült teljes egészében befejeznünk, az ezt követő 60 m hosszú szakaszt teljesen feltártuk.

Összesen 37 régészeti objektumot találtunk, amelyek a domb legmagasabban fekvő részein mutatkoztak.

A szkíta korból néhány gödröt, egy földbe ásott ház maradványait(?), továbbá egy igen különleges leletanyagot – sütőalkalmatosságok(?) töredékeit, hengeres agyagcső töredékeket, nehezekeket, egyéb edények töredékeit – tartalmazó objektumot tártunk fel.

A népvándorlás korából (2-3. század(?)), illetve 8. század(?) néhány gödör és két négyszögletes, földbe mélyített ház maradványa került elő.

Természettudományos vizsgálatokhoz több helyről talajmintát, illetve faszenet gyűjtöttünk.

A leletek a Miskolci Herman Ottó Múzeumba kerültek. A terepbejáráson B. Hellebrandt Magdolna, Lovász Emese, Pusztai Tamás régészek vettek részt.

A neolitikus településről szóló jelentést lásd a 31. oldalon.

S. KOÓS JUDIT – CSENGERI PIROSKA

232. Salgótarján, Salgóvár

(Nógrád megye) Kő

A Salgóvár 1981-1984 közötti első ásatási kampánya után 2000-ben folytatódott az erődítmény feltárása, azaz az alsó vár kutatása. Miután annak első lépéseként kutatóárkokkal tájékozódhattunk az alsó várrész teljes területén, ebben az évben megkezdtük a módszeres feltárást. Szervezési okokból munkánk időben és topográfiaiag is két részre tagolódott.

Először az alsó vár övezőfalának legdélibb, a külső kapuhoz csatlakozó részét kutattuk. Itt egyrészt a várkaput magába foglaló D-i várfalnak az elmúlt évben feltárt K-i része után az 5 m hosszú Ny-i szakaszát tártuk fel. Ez utóbbi itt azonban már csak sziklabefaragásként és minimális habarcsnyomként került elő, helye, mérete azonban megbízhatóan dokumentálható volt. Lényegében DNy-on csak magát a sziklafelszínt találtuk meg a minimális humusz alatt, s ennek megfelelően a D-i falhoz kissé hegyes szögben kapcsolódó Ny-i fal D-i részéből sem sok maradt meg. Ezt a falat kb. 30 m-es hosszúságban bontottuk ki úgy, hogy az enyhén ívelő fal belső síkja mögött egy 50-100 cm széles „szelvényt” nyitottunk az udvar feltöltési rétegeiben, míg a külső síkjánál – már a hegyoldalban – egy vízszintes padkát alakítottunk. Az így kibontakozó fal D-ről É felé egyre jobb állapotban maradt meg, néhol a 80 cm-es (kibontott) magasságot is elérte, de mindenhol mélyebben került elő a falkorona, mint a feltehető középkori udvarsínt.